

**THE EVOLUTION OF HIGHER EDUCATION IN THE AGE
OF DIGITALIZATION: HOW DO WE PRESERVE ACADEMIC TRADITIONS
AND VALUES IN THE FACE OF NEW**

CHALLENGES?

**EVOLUȚIA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUPERIOR ÎN ERA DIGITALIZĂRII:
CUM PĂSTRĂM TRADIȚIILE ȘI VALORILE ACADEMICE
ÎN FAȚA NOILOR PROVOCĂRI?**

Olga BOZ, PhD, Associate Professor,
“Ion Creangă” State Pedagogical University of Chisinau,
ORCID ID: 0000-0001-6537-5186

CZU: 378:004:124.5

DOI: 10.46727/c.27-28-09-2024.p195-199

Abstract. *The merit of this article lies in problematizing and highlighting the importance of preserving academic traditions and values in the age of digitization. The current context requires a rethinking and a reset of the approach to the educational approach by not renouncing everything that is traditional, but resizing the aspects that bring added value to education. One of the contemporary challenges, which has obviously increased, is the ability of the teacher to integrate and value, from a didactic, formative and interactional point of view, the new means of information and communication. That is why training, coaching and monitoring the process of adapting to the digital age has become a natural process in the educational world.*

Keywords: *digital age, higher education, tradition, value, teacher, student.*

Tehnologiile informațională și comunicațională instituie în demersul educațional o abordare nouă ce duce la o schimbare de mentalitate didactică, „o depășire a locurilor comune și o permisivitate la nou” [3, p. 199]. Acest fapt impune dobândirea de noi roluri, competențe și abilități didactice, dar și o metamorfozare de profunzime a modalității de implementare a metodelor tradiționale de proiectare-predare-învățare-evaluare. Rapiditatea și dinamica neclară și incertă a schimbărilor pun presiune asupra formatorilor și determină o serie de condiții anevoioase de îndeplinit, mai ales, în contexte limitate și forțate de circumstanțe sociale (de ex. apariția SARS-CoV-2). Nefiind pregătiți pentru călătoria educațională online, profesorii din învățământul superior „au construit barca în timp ce navigau” (a se vedea pictura cu același nume a Danei Schutz), iar provocările/ problemele/ enigmele/ dificultățile au fost dintre cele mai diverse. Cu alte cuvinte, era tehnologică a impus și încă impune, implicit, formarea unor profesori „digitali”, adaptabili la dezideratele acesteia. Așadar, nașterea imperativului de cultivare a competenței pedagogice digitale s-a produs într-un timp relativ scurt, iar cadrele didactice universitare au depus eforturi considerabile pentru a suplini absența dezvoltării ei complete.

Pe măsură ce instituțiile de învățământ superior încearcă să se adapteze la noile realități tehnologice și să ofere o educație relevantă și accesibilă într-o lume din ce în ce mai digitalizată, provocările devin parte a procesului de instruire sau, mai degrabă, introducerea învățării digitalizate se transpune într-o acțiune naturală. În același timp, procesul educațional are nevoie să fie redimensionat, să presupună la acțiuni instructiv-formativ ale căror obiective nu sunt tangibile prin didactica tradițională, adică să transforme experiențele clasice în activități de factură actuală, subordonate imperativelor timpului.

Păstrarea tradițiilor și valorilor academice în era digitalizării este esențială pentru a asigura continuitatea și chiar maximalizarea calității și integrității educației superioare. Deși digitalizarea aduce multe avantaje, este important să echilibrăm inovația cu respectul pentru valorile academice fundamentale. Există multe proceduri de valorificare a abilităților de ordin cognitiv și psihomotor, care se vor aplica în activitățile profesionale din societatea și din învățământul digitalizat, fără ca exigențele, valorile, tradițiile și standardele universitare să fie afectate. Din această perspectivă, formatorul trebuie să identifice cu atenție natura abilităților de care au nevoie cursanții lor, modul cum se echilibrează acest lucru cu particularitățile subiectului, tipul de activități ce le vor permite să-și dezvolte și să-și optimizeze abilitățile intelectuale și comportamentale, perspectiva oferirii unui feedback și perspectiva evaluării acestor priceperi. În acest sens, responsabilitățile cadrului didactic s-au extins, evidențiindu-se cea de mediere și de interacțiune dintre formator și cursant în mediul online, în căruia rezultă următoarele roluri:

1. transmițător de informații: profesorul intervine uneori ca expert în subiect, alteori ca îndrumător în asimilarea conceptelor studiate. Acest rol recunoaște că o parte din cunoștințele obținute de student este dobândită în afara contextului fizic (studiu individual).
2. expert în tehnicile metacognitive: sprijină reflectarea asupra activităților de învățare și a rezultatelor obținute și dezvoltarea abilităților de studiu.
3. organizator de resurse în cadrul procesului de predare-învățare: îi direcționează pe cursanți în alegerea celor mai adecvate strategii de învățare, ajută la buna gestionare a timpului.
4. consilier: oferă asistență în procesul de învățare, fiind o „poartă” de acces spre centrele de consiliere la nivel instituțional.
2. evaluator (în scopuri formative și sumative): oferă feedback cu privire la realizarea sarcinilor de lucru, la eficientizarea activității evaluative. În prezent acest rol a devenit ușor diferit față de ceea ce presupunea el în trecut. Acum profesorii evaluează rezultatele învățării cursanților și cu scopul de a stimula dezvoltarea abilităților de autoevaluare. Cu toate acestea, este importantă evaluarea interacțiunii și participării pe forumurile de discuții în cadrul activităților didactice online pentru a oferi feedback relevant în scopul augmentării eficienței procesului de învățare.
3. expert în aspectele tehnologice/specialist în tehnologie: profesorul caută să înlesnească procesul de învățare prin intermediul soluțiilor tehnice, sens în care „deține cunoștințe despre diferite software-uri educaționale, platforme de management al învățării, oferă suport în ceea ce privește utilizarea instrumentelor pentru învățarea online etc. Alegerea corectă a software-ului și a caracteristicilor necesare poate influența întreaga experiență educațională oferită cursanților” [1, p. 54].
4. manager/ administrator: se ocupă de gestionarea documentelor cursului (atât științifice, cât și administrative), unde instituțiile de învățământ trebuie să asigure îndeplinirea unor obiective precum înregistrarea cursanților, securitatea utilizării platformelor educaționale și înregistrarea activităților.
5. designer de curs: intervine la proiectarea modulelor de curs sau a activității didactice în sine, selectează strategiile instructiv-educative, oferă materiale de învățare care pot fi oferite prin acces gratuit participanților etc. Tot în această categorie de atribuții intră și anticiparea rezultatelor învățării.
6. îndrumător: deseori, rolul profesorului este de a fi partener în învățare, un colaborator care parcurge activitățile alături de cursanți și se poziționează ca un coechipier;
7. cercetător: argumentează interesul constant cu privire la supradimensionarea universului științific în domeniul de specialitate, oferind în acest fel oportunități noi de învățare pentru cursanți și analizează reflexiv activitățile practice desfășurate, din experiența sa de formator online. Integrarea activității de cercetare în cadrul celei de predare este un demers provocator pentru formabili care vor fi captivați de noutatea acțiunilor didactice. Totodată, profesorii sunt și ei avantajați de perspectivele interpretative diferite pe care participanții le pot avea, dar și de gândirea lor critică.

Trebuie de menționat că toate aceste roluri, la care se adaugă mai nou și cel de mentor și coordonator, acționează într-o manieră unitară, fără să se excludă unele pe altele și fără să fie așezate într-o ierarhie a relevanței pentru activitatea didactică.

Întrebarea-problemă care reiese și din titlul comunicării este dacă nu cumva activitatea didactică în era digitalizării și inovării periclitează păstrarea tradițiilor și formarea valorilor academice clasice. Drept urmare, vom argumenta că, în contextul studiilor superioare, tradiționalul și inovația/ schimbarea nu sunt concepte opuse, ci mai degrabă complementare. Ambele abordări accentuează/ evidențiază capacitatea profesorului de a integra și valoriza, din punct de vedere didactic și științific, noile mijloace de informare și comunicare. Or, acest demers integrator se adaugă în mod firesc la o panoplie de conduite așteptate, cum sunt cele academice, psihopedagogice, socio-relaționale, manageriale, autoreflexive etc. Concentrarea și asumarea cu responsabilitate a tradiționalului și inovației didactice și academice poate echilibra accesul spre performanțe în mediul universitar. În cele ce urmează, vom expune strategii durabile de reconfigurare a practicilor de succes aplicate în demersul educațional și din experiența profesională a cadrelor didactice din mediul academic al instituției noastre.

Îmbinarea metodelor academice tradiționale, cum ar fi mesele rotunde, simpoziioanele, conferințele și cercetarea riguroasă cu metodele moderne de predare, cum ar fi învățarea online și utilizarea resurselor digitale. De exemplu, sunt folosite platformele digitale pentru a facilita seminarele online care mențin structura și rigorile discuțiilor academice tradiționale. Tot aici, putem menționa utilizarea tehnologiei pentru a îmbogăți practicile tradiționale, pentru a facilita accesul la texte academice clasice, pentru a sprijini cercetarea prin accesul la baze de date globale și pentru a promova colaborarea interdisciplinară.

Promovarea valorilor academice fundamentale – integritatea academică și rigoarea cercetării – este crucială. Instituția noastră implementează politici stricte împotriva plagiatului și educă studenții cu privire la importanța muncii originale și a citării corecte a surselor. Digitalizarea nu trebuie să compromită rigoarea cercetării academice. Metodele tradiționale de cercetare trebuie menținute și adaptate pentru mediul digital.

O altă strategie de păstrare a valorilor este menținerea comunității academice prin facilitarea interacțiunilor personale și dezvoltarea comunității online. În timp ce digitalizarea promovează interacțiunile online, este important să se păstreze spațiile și ocaziile pentru întâlniri și discuții față în față. Conferințele academice, întâlnirile de lucru și seminarele de cercetare pot continua să joace un rol central în viața academică, chiar și în format hibrid. Platformele digitale pot fi utilizate pentru a dezvolta comunități academice online care să promoveze colaborarea și schimbul de idei, păstrând în același timp un spirit de colegialitate și respect pentru diversitatea de opinii.

Orice proces de restructurare a paradigmatelor educaționale necesită configurarea noilor obiective și finalități, de aceea considerăm valoros procesul de instruire și conștientizare a indivizilor, în special a studenților și profesorilor, cu privire la comportamentele și practicile etice în utilizarea tehnologiilor digitale – educația privind etica digitală și utilizarea responsabilă a tehnologiei și conservarea drepturilor de proprietate intelectuală. Aceasta abordează aspecte legate de responsabilitatea, integritatea și respectul în mediul digital, incluzând utilizarea corectă a resurselor online, protecția datelor personale, drepturile de autor și comportamentul etic în interacțiunile online. În era digitală, protejarea proprietății intelectuale devine mai complexă. Instituția noastră își încurajează cercetătorii și studenții să respecte și să apere drepturile de proprietate intelectuală, chiar și în mediul digital. Un alt aspect important e comportamentul online (neticheta) care promovează manifestarea respectuoasă și civilizată în toate formele de comunicare digitală, cum ar fi emailurile, forumurile, rețelele sociale și colaborările online, dar și combaterea comportamentelor negative precum hărțuirea cibernetică, trolling-ul și discursul de ură. De aici derivă și responsabilitatea socială a cadrelor didactice în mediul digital prin care asigură contribuția pozitivă la comunitatea online, inclusiv prin crearea de conținut valoros, susținerea cauzelor sociale, implicarea în discuții constructive, încurajarea implicării etice în activismul digital și utilizarea responsabilă a tehnologiei pentru schimbări sociale pozitive.

În acest context globalizat și dinamic, menținerea legăturilor cu tradițiile culturale pare distantă și dificilă. De fapt, realitatea demonstrează că tehnologia digitală oferă numeroase oportunități pentru a le păstra, promova și revitaliza. Cele mai eficace modalități sunt:

- 📖 păstrarea textelor și artei în arhive digitale (manuscrisele, cărți, picturi, documente istorice, fotografii, înregistrări audio și video ale tradițiilor culturale și alte artefacte pot fi scanate și arhivate digital), asigurându-se astfel păstrarea și accesibilitatea acestora pe termen lung publicului larg și generațiilor viitoare.
- 📖 conștientizarea importanței tradițiilor culturale prin cursuri online, care să exploreze bogăția noastră națională.
- 📖 crearea de bloguri, website-uri sau platforme de social media dedicate promovării și explicării tradițiilor culturale. Acestea pot include articole, interviuri cu experți culturali și tutoriale video despre cum se practică anumite tradiții.
- 📖 organizarea de festivaluri și evenimente culturale online unde participanții pot viziona spectacole tradiționale, asculta muzică folclorică și învăța despre meșteșugurile tradiționale.
- 📖 utilizarea platformelor de streaming pentru a transmite live ceremonii, ritualuri și alte evenimente culturale, permițând participarea la distanță a persoanelor care nu pot fi fizic prezente.
- 📖 organizarea de campanii pe rețelele sociale care să pună în valoare tradițiile culturale, sărbătorile și obiceiurile. Aceste campanii pot include concursuri, provocări și partajarea de povești personale legate de tradiții.
- 📖 organizarea de workshop-uri online unde participanții pot învăța să practice meșteșuguri tradiționale, cum ar fi țesutul, olăritul sau broderia.
- 📖 participarea la rețele și inițiative globale dedicate conservării și promovării patrimoniului cultural, facilitând schimbul de bune practici și resurse.
- 📖 încurajarea unei abordări dinamice în care tradițiile sunt adaptate la realitățile contemporane, asigurându-se că acestea rămân relevante și atractive pentru tineri.
- 📖 combinarea elementelor tradiționale cu tehnici și idei moderne pentru a crea noi forme de expresie culturală care respectă rădăcinile istorice, dar rezonază cu publicul actual.
- 📖 lansarea platformelor digitale pentru a oferi studenților acces la o diversitate de perspective culturale și academice, menținând astfel un respect pentru diversitatea globală și tradițiile locale etc.

Era digitală nu trebuie să fie văzută ca o amenințare la adresa tradițiilor culturale, ci ca o oportunitate de a le revitaliza și de a le transmite mai departe. Prin utilizarea inteligentă a tehnologiei, tradițiile culturale pot fi păstrate, promovate și adaptate pentru a rămâne relevante în viețile oamenilor din întreaga lume. Astfel, digitalizarea devine un aliat în conservarea și transmiterea patrimoniului cultural către viitoarele generații.

Un moment forte al tehnologizării este sprijinirea dezvoltării profesionale a cadrelor didactice din mediul academic superior, care oferă o deschidere fără precedent în transbordarea limitelor exploratorii. Accesul la platformele de e-learning (Coursera, edX, și Moodle) oferă cursuri specializate tematice și modulare pentru profesori, precum utilizarea tehnologiei în clasă, pedagogie digitală, managementul clasei online și adaptarea curriculumului pentru medii de învățare hibride etc. Bibliotecile digitale și platformele OER sunt o adevărată sursă materiale educaționale deschise, care le permit să își actualizeze materialele didactice, să adopte noi metode pedagogice și să integreze conținut digital interactiv în lecții. Platforme precum Khan Academy, Open Stax, și Teach Engineering oferă resurse accesibile și de înaltă calitate. Profesorii sunt încurajați să-și partajeze propriile materiale didactice, proiecte și planuri de lecție prin intermediul unor platforme colaborative, promovând astfel un mediu de sprijin reciproc și inovație.

Mai mult, cadrele didactice pot participa la programe de certificare, cum ar fi Google Certified Educator sau Microsoft Innovative Educator, pentru a dobândi abilități avansate în utilizarea instrumentelor tehnologice în educație.

În ciuda accesului larg la informații online, este important să se susțină publicațiile academice de calitate letrice, care respectă tradițiile riguroase de revizuire și cercetare.

În mod peremptoriu, educația viitorului trebuie recalibrată în funcție de condiționările tehnologizării, de aceea investiția în formare continuă a cadrelor didactice, în resurse tehnologice va permite acestora să își dezvolte competențele digitale necesare pentru a crea experiențe de învățare inovative și relevante. În acest fel, educația poate continua să evolueze și să pregătească studenții pentru provocările viitorului.

Păstrarea ritualurilor și ceremoniilor academice în era digitalizării este importantă pentru a menține continuitatea tradițiilor academice, a întări identitatea instituțiilor de învățământ și a oferi studenților și profesorilor un sentiment de apartenență și realizare. Deși digitalizarea transformă multe aspecte ale educației, aceste ritualuri și ceremonii pot fi adaptate pentru a rămâne relevante și semnificative. Ceremoniile și festivitățile hibride sunt o combinație între evenimentele fizice și cele virtuale care permit participarea atât a celor prezenți fizic, cât și a celor care se alătură de la distanță. Acest format asigură accesibilitate sporită și păstrează caracterul inclusiv al acestor evenimente. Platformele de streaming live permit studenților, familiilor și prietenilor să participe la ceremonie de la distanță, păstrând astfel solemnitatea și importanța momentului. Elementele tradiționale, cum ar fi discursurile, acordarea diplomelor și robele academice, pot fi integrate într-un format online.

Rețelele online de absolvenți ai instituției superioare – Alumni Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” – ajută la menținerea legăturilor între foști și actuali studenți, continuând tradiția comunității academice într-un mediu digital. Pagina web – upsc.md – conține informații prețioase despre ceremonii academice, secțiuni de stocare a acestor evenimente importante, cu mesaje de la profesori, studenți și invitați speciali.

Păstrarea ritualurilor și ceremoniilor academice în era digitalizării necesită o abordare creativă și adaptabilă, care combină respectul pentru tradiție cu utilizarea tehnologiei moderne. Prin digitalizare, aceste evenimente pot deveni mai accesibile, incluzive și inovative, păstrându-și în același timp semnificația și solemnitatea care le fac speciale. Acest echilibru între tradițional și modern asigură continuitatea valorilor academice și oferă comunității educaționale un sentiment de apartenență și realizare, indiferent de mediul în care au loc aceste ceremonii.

În concluzie, prin aceste strategii sistemul educațional superior poate continua să inoveze și să evolueze în era digitalizării, fără a sacrifica valorile și tradițiile care au stat la baza educației și cercetării academice de secole.

Bibliografie:

1. APOSTOLACHE, Roxana. *Competența pedagogică digitală*. Iași: Polirom, 2022.
2. CASANOVA, Diogo. MOREIRA, Antonio. COSTA, Nilza. (2009). *Key competencies to become an e-Learning successful instructor*, 10.13140/2.1.4176.8326, 2009.
3. CUCOȘ, Constantin. *Informatizarea în educație. Aspecte ale virtualizării formării*. Iași: Polirom, 2006.